

Ang Unibersal na Nukleyus at ang Filipino*

Consuelo Paz

NAPATUNAYAN NA NG ILANG pag-aaral (Jakobson, Fant at Halle, 1952; Greenberg (ed.), 1963) na may mga bagay na pare-pareho sa mga wika sa mundo. Ito ang tinatawag na *language universals*. Lalo nang totoo ito kung ang mga wikang magkakamag-anak ang pinag-uusapan. Sa katotohanan, kaya tinuturing na magkakamag-anak ang isang grupo ng wika'y dahil nga sa pagkakapare-pareho ng maraming elemento ng mga nasabing wika.

Matagal nang napatunayan na malapit na magkakamag-anak ang mga wika sa Pilipinas (Dempwolff, 1925; Conant, 1908, 1911, 1912; Dyen, 1947, 1953; Paz, 1981). Ang mga elementong magkakapareho o halos magkakapareho ay matatagpuan sa lahat ng lebel ng mga wikang ito—sa lebel ng mga tunog, sa lebel ng mga morpim at mga salita, sa lebel ng sintaks at sa lebel ng kahulugan.

Ang layunin ng papel na ito'y ipakita ang mga elementong pare-pareho sa mga wika sa Pilipinas para mapatunayan at maaydentifay ang mga bagay na bumubuo sa tatawaging unibersal na nukleyus (UN). Ito ang komon na elemento ng lahat ng mga wika sa Pilipinas. Importante na maaydentifay ang UN para makita kung bakit madaling kumalat at kumakalat pa ang Filipino o ang linggwa frangkang ginagamit sa buong Pilipinas o sa mga sentro ng populasyon man lamang. Hindi naiiba ang Filipino sa mga ibang wika sa Pilipinas kaya't mey UN ito na masasabing mula sa inambag ng mga gumagamit ng wikang ito na galing naman sa mga wika nilang sarili.

Dahil ginagamit ang Filipino na wikang pangkomunikasyon sa bansa o nasyunal na wika, dapat kilalanin ito na Wikang Pambansa (WP). Ang kulang na lamang sa kasalukuyan ay ang malawakang paggamit nito bilang opisyal na wika ng gobyerno at wikang panturo sa lahat ng mga iskwelahan. Pero masasabi na superpisyal ang kakulangan na ito dahil ginagamit na ang Filipino sa oral na komunikasyon sa gobyerno't mga iskwelahan kahit hindi pa tanggap ng lahat bilang wikang pansulat.

*Inilabas ng Sentro ng Wikang Filipino ang unang bersiyon ng papel noong 1990 at inilathalang muli sa librong *Ang Wikang Filipino Atin Ito* noong 2005.

Inaasahan na makakatulong ang pag-aaydentifay ng UN sa pagpuno ng nasabing kakulangan dahil maipapakita na hindi na kelangan pang antayin ang diumanong panahon na madebelop o idebelop pa ang WP natin.

Inaasahan din na kapag napatunayan ang UN, mabibigyan ng lakas loob ang lahat ng Pilipino na magpatuloy sa kanilang pagpapayaman sa WP dahil mey bahagi na ang sarili nilang wika sa wikang ito, ang UN.

Mga Tunog

Sa lebel ng mga tunog, hindi gaanong magkakaiba ang mga wika sa Pilipinas. Ganoon din sa pagkabit-kabit ng mga tunog na ito sa pagbuo ng silahol o ng mga salita. Kadalasan, ang napapansin natin ay ang mga pagkakaiba sa paggamit ng *i* at *e*, *u* at *o* sa mga iba't ibang wika natin bukod sa pagkakaiba ng mga punto natin. Dahil hindi gaanong marami ang mga tunog na magkakaiba, hindi natin halos naririnig o napapansin ang mga ito, lalo na kung hindi natin pakikinggan ng mabuti ang sinasabi.

Lahat ng mga wika sa Pilipinas ay mey:

i, a, u

p, t, k?¹

b, d, g

s, h

m, n, ng

l

w, y

Halos walang pagkakaiba ang pagbigkas ng mga tunog na ito sa lahat ng mga wikang katutubo na matatagpuan sa bayan natin. Maituturing na sa lebel ng mga tunog, ang mga tunog na nakalista sa itaas ay ambag ng lahat ng mga wika natin sa wikang ginagamit na linggwa frangka o wikang komon, ang Filipino.

Halos lahat ng mga wika'y mey **p** at kung wala nito, mey malapit ditong tunog: halimbawa, ang **ɸ** (Kal) na binibigkas na kaparis ng **f** pero ginagamit ang dalawang labi sa halip na labi at ngipin, na siyang ginagamit sa pagbigkas ng **f**, o natutumbasan ito ng **f** (Bla, lbg). Halos lahat at mey **h** at **r**.

Bukod sa mga tunog na nasa UN mey ilan pang tunog sa Filipino na masasabing galing sa ibang wika sa Pilipinas *i*, *e*, *f*, at *v* na matatagpuan sa Ibanag at Ivatan o nasa wikang Filipino dahil sa impluwensiya ng mga wikang ito at ng Kastila't Ingles. Bukod dito, ang *r* na matatagpuan sa Iloko, Tiruray, Yakan, Kapampangan, at iba pa; *j* sa Tausug, Itbayat; *e* sa Tagalog, Kapampangan, Isinai, Kalingga, Subanon, Blaan, Bagobo; *z* sa Ibanag; o sa Yakan, Kalinga, Bagobo, at iba pa.

Lahat ng mga wika natin ay may diin (´) na ponemik. Ang ibig sabihin nito'y nababago ang kahulugan ng salita kapag nililipat ang diin, e.g., Tag² at Hil: púnó 'mataas na halaman' — punó 'wala ng maidaragdag sa isang lalagyan', lvt matá 'mata' — máta 'hilaw', Buk bélang 'gubat' — beléng 'laging'.

Mga Morpim at Salita

Nasa leksikon o lebel ng mga salita ang pinakamaraming pagkakaiba. Ito ang rason kung bakit hindi nagkakaintindihan ang mga Pilipinong may iba't ibang katutubong wika. Ganoon pa man, pare-pareho ang halos higit sa 50% ng mga salita ng bawat wika natin. Ang mga salitang ito ang tinatawag na kogneyt o mga salitang pareho ang kahulugan at halos pareho ang bigkas.

Halimbawa:

apúy — Tag, Iba, Png, Ilk, Kal, Bon, Isi, Igt, Nag, Agt, Mar, Tbw

hápuy — Itb

afúy — Itw, Buh

afí — Ibg

apí — Kap

ápi — Tau

ópuy — Bag

bángun — Tag, Kap, Iba, Ilk, Itw, Isi, Nag, Seb, Akl, Tau, Bah, Buk, Mar, Sub

bangún — Png, Agt

fángun — Bon

vangún — Itb

pyúngun — Kal

Makikita sa apendix ang isang listahan ng mga kogneyt na inaasahang maipapakita ang pagkakaipareho ng leksikon ng mga wika natin. Hindi ko lang nasama ang lahat ng mga kogneyt sa mga wikang ito dahil magiging masyadong mahaba ang listahan para ilagay dito. Hindi naisama ang lahat ng mga wika sa Pilipinas, pero nandito ang masasabing representatib ng hawat rihyon ng bansa.

Ang listahan na nasa apendix ay bahagi ng datang nakolekta ko para sa pagkokompara ng mga wika sa Pilipinas (Paz, 1981). Meron pang ibang listahan ng mga kogneyt na ginawa ni C. Lopez (1974) at ni F. Yap (1977).

Bukod sa mga kogneyt, ang isa pang komon na bahagi ng mga wika natin ay ang mga hiram na salita na galing sa Kastila at Ingles: **bapur, kahon, pasahe, iskwela, blakbord, titser, sabon, sabe, oto, bisikleta, tivi, koks, duktor, nars/narsis** at napakarami pang iba.

Ang isang katangiang kapansin-pansin sa mga wika natin ay ang pagkakabit ng isa o higit pang apix sa istem, na nagreresulta sa mga salitang magkakaiba ng kahulugan. Halimbawa sa Seb, kapag linagyan mo ng **gi** - ng **kaun** ang resulta'y **gikaun** na katumbas ng Tag **kinain**, at kung idaragdag pa ang **pa-** para maging **gipakaun** na katumbas ng Tag **ipinakain** naiba na ang kahulugan ng resultang salita. Sa unang halimbawa, iisa ang aktor, sa ikalawa naman, dalawa ang aktor: ang nagpapagawa ng aksiyon at ang mismong gumagawa.

Ang mga apix na karaniwang matatagpuan sa mga wika natin ay: mga apix na pangverb: **mag-, in-, -i, na-**; mga apix na pang-adjektiv: **ma-, pala-**; at apiks kosativ: **pa-**.

Ang Sintaks

Ang importanteng bahagi ng wika na nagpapatunay sa pagkakamag-anak ng isang grupong wika'y ang sintaks. Ito ang naglalarawan kung papano nabubuo ang mga iba't ibang sentens ng isang wika. Kung pagkokomparahin ang mga istruktura ng mga sentens sa mga wika natin, malalaman na halos magkakaipareho ang mga ito at kokonti ang mga istrukturang naiiba.

Mey dalawang pag-aaral si E. Constantino: *The Sentence Patterns of Twenty-Six Philippine Languages at The Deep Structures of Philippines Languages* na dinidiskas ang pagkakaipareho at pagkakaiba ng mga sentens ng mga wika sa Pilipinas. Ayon sa analisis niya, lahat ng mga simpleng sentens sa mga wika natin ay may nakapangilalim na istruktura o unibersal na istruktura na nabubuo ng isang preys na may verb at isang preys na komplement ng verb o ang tinatawag na keys.

Pareho o halos pareho ang pagbubuo ng sentens sa lahat ng mga wika natin. Ang isang parte ng sentens na kinikilalang subjek ay binubuo ng **nawn** at ng **subjek-marker**, e.g.,

Taga ang áso

Seb an irú

Ilk dyay ásu

Maaari ring madaragdagan ito ng **posesiv** o di kaya **lokativ preys**.

Tag ang áso mo

ang kambing sa búkid

Seb	ang irú mu	ang kánding sa umá
Ilk	dya ásum	dya kalding diyay taltálun

Ang tinatawag na **predikeyt** ay puwedeng buuin ng:

1. Isang verb:

Tag	Tumakbo ang áso.
Seb	Nidalagan an irú
Ilk	Nagtaray dyay ásu.

2. Verb at nawn preys:

Tag	Kumain ng mangga ang bata.
War	Kinmáun hin mangga ang bata.
Ibg	Kininán ti mángga i abbing.

3. Nawn preys:

Tag	Abugado ang kapatid ko.
Hil	Abugadu ang tuod ko.
Tau	Abugaw in tymanghud ku.
Tag	Wala sa bukid ang kambing.
Seb	Wala sa uma ang kambing.
Kap	Aláyu king taldawa ing kambing.

4. Adjektiv preys:

Fil	Gwapo ang binata.
Bkl	Gwapu an sultero.
Png	Gwapu su bagit ley.

Isang fityur ng sintaks ng mga wikang ito'y ang pagmamarka ng nawn kung pangalan o hindi. Nangyayari ito sa subjek ng sentens:

Tag	Manunulát si Juana. Manunulat ang kapatid ko.
Tau	Manunulat hi Juana. Manunulat in taymanghád ku.
Ilk	Mannúrat ni Juana. Mannúrat dyay kabsat ku.

Nangyayari din sa mga komplement ng verb:

Tag	Pumunta ang bata kay Ana.
	Pumunta ang bata sa bukid.

Seb	Niadtu ang bata kang Ana.
	Niadtu ang bata sa umá.
Tau	Myattu in bat kan Ana.
	Myattu in bat ha umá.

Makikita rin ito sa preys na posesiv:

Tag	Gumanda ang bahay ni Juan.
	Gumanda ang bahay ng pulis.
War	Hinmúay an balay ni Juan.
	Hinmúay an balay san pulis.
Tau	Limingkat in bay hi Juan.
	Limingkat in bay sin pulis.

Lahat ng mga wika ay mey mga sentens na nabubuo ng isang salita lamang katulad ng:

Tag	Umuulan.
Seb	Nagaulan.
Tau	Immulan.
Ilk	Agtudtudu.
Kap	Mumuran.

Nadudugtungan ang mga ito ng mga partikel:

Tag	Madilim na .
Hil	Madulum na .
Tau	Maondum na .
Ilk	Nasipnget en .
Kap	Madulundum na .

Kinikilala ang isa sa labis sa isang bagay. Ipinakikita ito sa iba't ibang paraan sa mga wika natin pero mey isang komon na paraang ginagamit at ito'y ang paggamit ng pluralayser, halimbawa, **manga** (o **mga**) sa Tag, Buk, Man, War, Seb, Tau. Ipinapakita rin ito ng mga pronawn na mey singular at plural. Ang singular ang narerepresent ng isang nagsasalita, kinakausap o pinag-uusapan. Ang plural naman ay binubuo ng singular at isa o higit pa na pinag-uusapan: **ako** + **ikaw** = **tayo**.

Isang katangian na makikita sa mga sistema ng mga pronown ng mga wika natin ay ang **duwal**, halimbawa Tag, Seb, Bkl, **kita** o **kata**.

Pare-pareho rin ang sistema natin sa pagtatanong na katangi-tanging atin. Ito ang morpim o salitang pantanong na **ba** o **di ba** sa halos lahat ng mga wika natin. Sa ibang wika ito'y **kadi/adi**

Tag	Maaga pa, di ba?
War	Maaga pa, diri ba?
Seb	Sayu pa, dí ba?

Rom Kaaga pa, **bukun ba?**
 Ilk Nasapa pay, **saan kadi?**
 Is Bihihat pay, **boon adi?**
 Kap Maranun pa, **ali mó?**

Sa palagay ko'y marami na akong naibigay na mga elementong pare-pareho sa mga wika natin at kahit hindi ko nakompleto ang UN, inaasahan kong naipakita ko ang bahagi at elemento na nasa bawat katutubong wika natin na maaaring sabihin na ang ambag ng bawat wika natin sa Filipino. Dahil dito, masasabi natin na ang Filipino'y wika ng lahat ng mga Pilipino at hindi lamang ng isang etnolinggwistikong grupong Pilipino.

Mga Nowt

¹ Ito ang **glotal stop** o impit sa lalamunan. Halimbawa sa pagitan ng **i** at **g-a** sa salitang **iisa** at **pag-asa**, at sa hulihan ng salitang **wala**, at otomatik na binibigkas sa unahan ng salitang nagsisimula sa vowel.

² Ang katumbas ng mga abrebyasyon ng mga pangalan ng mga wika ang sumusunod:

Agt = Agutaynen, Bag = Bagobo, Bla = Blaan, Bon = Bontok, Buh = Buhi, buk = binukid, Hil = Hiligaynon, Ibg = Ibanag, Igt = Ilongot, Ilk = Iloko, Is = Isinai, Itb = Ibayat, Itw = Itawis, Ivt = Ivatan, Kal = Kalinga, Kap = Kapampangan, Mar = Maranaw, Nag = Naga Bikol, Png = Pangasinan, Rom = Romblomanon, Sub = Subanes, Tag = Tagalog, Tau = Tausug, War = Waray, Yak = Yakan, Zam = Zambal.

Ang Patakarang Bilingguwal sa U.P.*

Salvador P. Lopez

Panimula

NAIS kong batiin ang mga mag-aaral at ang mga guro ng Unibersidad sa idinaraos nilang Linggo ng Wika. Nadarama kong higit na dapat nating pasiglahin ngayon ang kilusan sa paggamit at pagpapaunlad ng Pilipino lalo na sa ating Unibersidad...

Sistemang Bilingguwal

Mga tatlong taon na ang nakararaan nang ako'y hingan ng posisyon tungkol sa medium of instruction sa ating Unibersidad, inirekomenda ko ang sistemang bilingguwal, ang paggamit di lamang ng Ingles kundi ng Pilipino, at inisip ko na ito'y hindi para sa U.P. lamang kundi para sa lahat ng antas ng edukasyon mula elementarya hanggang kolehiyo o unibersidad.

Noon pa'y nagsimula na tayong kumilos base sa sistemang bilingguwal. Pinahintulatang gamitin ang Pilipino bilang isang pangangailangan ng estudyante sa kanyang edukasyon at sa kanyang pagiging Pilipino, at patuloy na ipinagagamit ang Ingles o ang kombinasyon ng Pilipino at Ingles.

Ang ating Revised G.E. Program na nagtatakda ng mga kurso sa Pilipino ay maluwag na tinanggap ng mga estudyante; ang Departamento ng Pilipino at Panitikan ng Pilipinas [ngayo'y Departamento ng Filipino at mga Wika ng Pilipinas] ay masiglang nagpapatuloy sa implementasyon ng mga programang pangwika at pampanitikan sa larangan ng pagtuturo at pananaliksik; at, ang ibang departamento ng Arts and Sciences (tulad ng Psychology, History, Speech and Drama, Physics, Chemistry, at iba pa) at ang ibang

*Ispits na idiniliber noong Agosto 15, 1973 sa simposium na inisponsor ng Samahan ng mga Mag-aaral sa Pilipino (SAMAPIL) ng U.P. Lumabas sa Sicat, Rogelio at Pamela D. Cruz, edd., 1972-73, *Mga bagong pananaw sa wika at kultura* *Jornal ng Masaklaw na Edukasyon* nos. 23-24 [General Education Journal nos. 23-24]